

Тема 2.6 «Планування персоналу і оплати праці»

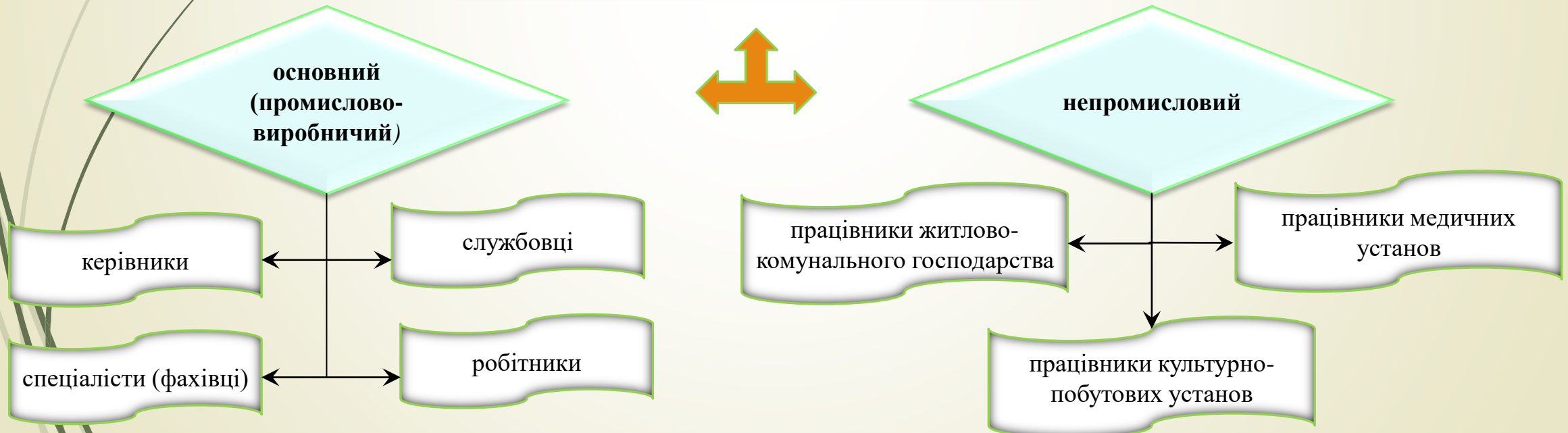
Основні питання:

- ▶ *Суть та рольова структура персоналу підприємства*
- ▶ *Законодавче регулювання трудових відносин*
- ▶ *Планування потреби в персоналі*
- ▶ *Планування продуктивності праці*
- ▶ *Планування фонду оплати праці*

I. Суть та рольова структура персоналу підприємства

Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, які мають професійну підготовку та практичний досвід і навички роботи.

В залежності від місця персоналу у виробничому процесі він розподіляється на:

Керівники – це працівники, які очолюють підприємства, а також ті, які обіймають посади керівників структурних підрозділів, головних спеціалістів та їх заступників.

Спеціалісти – це працівники, які мають відповідну фахову спеціальну підготовку: інженери, економісти, бухгалтери, адміністратори, юрисконсульти тощо. Основною їх функцією є виконання інженерно-технічних, економічних, юридично-консультативних та інших спеціальних робіт.

Службовцями вважаються працівники, що виконують суто технічну роботу, пов'язану з підготовкою та оформленням документації, здійсненням контролю і веденням первинного обліку (наприклад, діловоди, обліковці).

Робітники – це основна категорія персоналу як за значущістю для процесу виробництва, так і за кількісною ознакою. Робітники безпосередньо зайняті на виробництві матеріальних цінностей, здійснюють переміщення вантажів і пасажирів, надають матеріальні послуги, зайняті на ремонтних роботах. До цієї категорії персоналу відносять також охоронців, прибиральниць, гардеробників. Розрізняють основних і допоміжних робітників. До останніх з них відносять робітників усіх допоміжних цехів: енергозабезпечення, тепла, транспорту, майстерень. Їх питома вага в загальній кількості робітників на переробних підприємствах сягає до 40 %.

Залежно від умов найму працівників їх класифікують за такими категоріями:

- **постійні працівники** – ті, які прийняті на роботу по найму на тривалий термін (іноді без його точного визначення);
- **тимчасові працівники** – ті, яких зараховують до складу персоналу (трудового колективу) тимчасово на термін до двох місяців;
- **сезонні працівники** – ті, яких зараховують до складу персоналу (трудового колективу) на термін від двох до шести місяців для виконання сезонних робіт (напр., у сільському господарстві).

Загальна кількість працівників, яка є в списках підприємства, називається **обліковим (списковим) складом**. До облікового складу включають усі категорії постійних, тимчасових і сезонних працівників, прийнятих на роботу згідно з наказом незалежно від того, перебувають вони *на роботі чи у відпустці, у відрядженні, на лікарняному або тимчасово не працюють з інших причин*.

У науковій літературі за останні роки все ширшого використання набуває таке поняття, як "**людський капітал**" – це сукупність *знань, практичних навичок і творчих здібностей* працівників підприємства, які використовуються при виконанні його поточних і перспективних завдань. Він не відчужуваний від його носіїв. Зростання людського капіталу та його повне використання в економічній діяльності істотно сприяє підвищенню продуктивності праці, її оплати та доходів власників.

Соціальний капітал є продуктом соціальних відносин, в основі яких лежить *довіра людей один до одного, до державних і громадських інститутів і в якому акумулюються соціальні норми, цінності, відповідальність, що в сукупності стає визначальним в забезпеченні соціальної єдності суспільства*.

Персонал підприємства формується під впливом факторів:

Зовнішні фактори

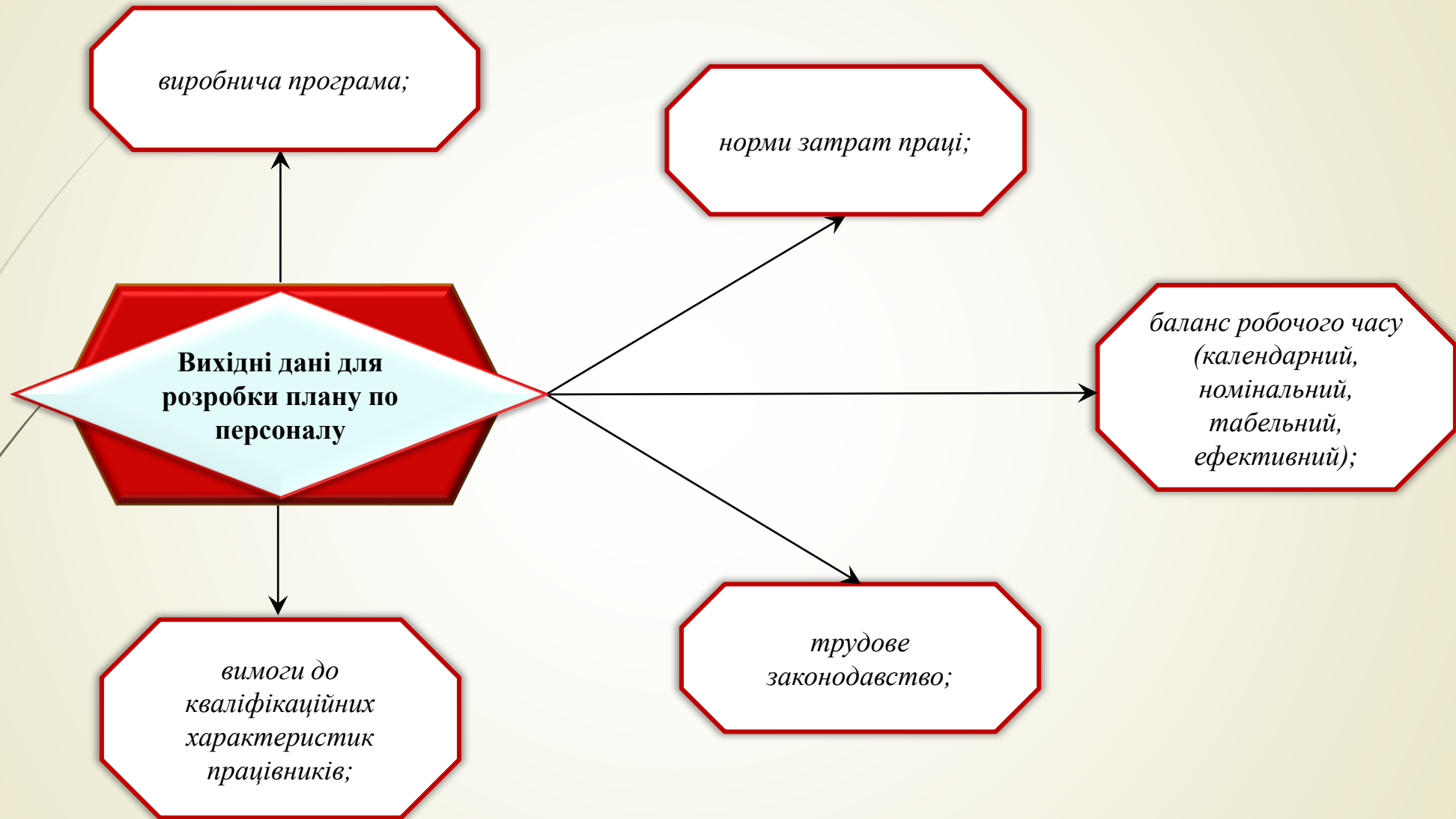
- ❖ ринкова кон'юнктура (рівень безробіття та зайнятості, структура ринку праці);
- ❖ державні контракти та замовлення;
- ❖ зміни законів, які регулюють трудові відносини тощо.

Внутрішні фактори

- ❖ характер продукції;
- ❖ технологія виробництва;
- ❖ організація виробництва тощо.

**Мета планування
чисельності працівників:**

- формування *високопрофесійного, оптимального за чисельністю складу персоналу* для ефективної господарської діяльності і стабільного соціально-економічного розвитку трудового колективу підприємства

Рольова структура персоналу підприємства

I. ТВОРЧІ РОЛІ	
Назва ролі	Зміст ролі
<i>Генератор ідей</i>	❖ висуває принципові ідеї, визначає ключові проблеми, пропонує альтернативи рішення, визначає шляхи і засоби реалізації ідей
<i>Компілятор ідей</i>	❖ доводить фундаментальні ідеї до прикладного рішення, має здатність поєднання різних ролей, розробляє технологію використання ідей на практиці
<i>Ерудит</i>	❖ носій енциклопедичних знань по широкому колу проблем у минулому і сьогоденні
<i>Експерт</i>	❖ має здатність оцінювати доцільність тієї або іншої ідеї, дати правильну пораду в ході обговорення
<i>Ентузіаст</i>	❖ особистим прикладом і чарівністю заряджає групу вірою в успіх загальної справи, спонукає інших працювати сумлінно
<i>Критик</i>	❖ піддає критичному аналізу хід і результати роботи групи, дає критичну і часто негативну оцінку висунутих ідей
<i>Організатор</i>	❖ організовує роботу групи, погоджує в процесі «мозкового штурму» роботу окремих членів групи з позиції досягнення кінцевої мети

II. КОМУНІКАЦІЙНІ РОЛІ

Назва ролі	Зміст ролі
<i>Лідер</i>	❖ людина, яка володіє в групі високим особистим і професійним авторитетом, здійснює вплив на поведінку групи в цілому і окремих її членів
<i>Діловод</i>	❖ виконує важливу рутинну роботу з фіксації ідей, довідок, думок і складання підсумкового звіту групи
<i>Зв'язковий</i>	❖ зв'язує на неформальній міжособистісній основі членів групи, що іноді конфліктують між собою, забезпечує зовнішні взаємозв'язки групи
<i>«Сторож»</i>	❖ розподіляє і контролює потоки інформації, оцінюючи важливість або другорядність повідомлень, і доводить їх до лідера
<i>Координатор</i>	❖ здійснює узгодження дій окремих членів групи з погляду досягнення кінцевої мети в контакті з лідером
<i>Провідник</i>	❖ людина, яка добре знає географію і історію району, структуру організації і забезпечує зв'язки групи із зовнішнім середовищем

III. ПОВЕДІНКОВІ РОЛІ

<i>Оптиміст</i>	❖ завжди упевнений в успіху загальної справи, знаходить шляхи виходу з кризових ситуацій, заражає своєю позитивною поведінкою членів групи
<i>Нігіліст</i>	❖ завжди невпевнений в успіху загальної справи, має критичну точку зору, найчастіше відмінну від загальноприйнятої
<i>Конформіст</i>	❖ дотримується загальноприйнятих норм поведінки, пасивно погоджується з рішенням групи, представляючи «мовчазну більшість»

III. ПОВЕДІНКОВІ РОЛІ

Назва ролі	Зміст ролі
<i>Догматик</i>	❖ завзято дотримується відомих норм, стоїть до останнього на своїй думці, не погоджуючись із раціональним рішенням групи
<i>Коментатор</i>	❖ фіксує і коментує події, що відбуваються в житті людей, у світі, на роботі, в спорті і побуті
<i>Кляузник</i>	❖ збирає і сприяє поширенню слухів, часто не перевірених і помилкових. В усьому бачить особисту образу і готовий писати скарги в усі інстанції
<i>Борець за правду</i>	❖ є носієм і виразником суспільної моралі, філософії підприємства, прав людини. Може відігравати як прогресивну, так і консервативну роль
<i>Громадський працівник</i>	❖ захоплений суспільною роботою, нерідко придумує і виконує «почини» і «заходи» в робочий час. До своїх обов'язків по службі ставиться посередньо
<i>«Важливий птах»</i>	❖ напускає на себе загадковий важливий вигляд, даючи зрозуміти, що він багато чого знає та у нього є «рука»
<i>«Казанська сирота»</i>	❖ шукає співчуття у навколишніх, скаржачись на свої тяжке положення і нерозуміння в колективі і серед керівництва
<i>«Йорж»</i>	❖ як правило, перебуває у дратівливому стані, відштовхуючи від себе друзів і наживаючи ворогів, конфліктує з керівництвом і колегами
<i>«Собі на умі»</i>	❖ займається переважно особистими справами у робочий час (читає лекції, пише дисертацію, облаштовує квартиру тощо), при цьому використовує своє службове становище
<i>Ледар</i>	❖ не виявляє ніякої активності в праці, займається другорядними справами (спить, читає газети, курить, ходить по відділах тощо), веде порожні розмови
<i>«Наполеон»</i>	❖ марнолюбна людина, зазвичай маленького зросту з манією величності, геніальності, невизнаності, що прагне зайняти керівне крісло, любить розповідати про свої успіхи і досягнення

II. Законодавче регулювання трудових відносин

Кодекс законів про працю України (набрання чинності: 01.06.1972; ост. ред. від 14.08.2021)

Кодекс законів про працю України (ст. 1) регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини:

- ❖ **колективний договір** - укладається на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають права юридичної особи (між роботодавцем і профспілкою);
- ❖ **трудоий договір** - угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати відповідні умови умови праці;
- ❖ **робочий час** – норми тривалості РЧ (40/36/24 год. на тиждень); тривалість РД (в т.ч., які передують святковим); тривалість роботи в нічний час (скороч. на 1 год.); неповний РЧ; **надомна та дистанційна робота***; надурочна робота тощо;
- ❖ **час відпочинку** – перерви всередині РД (ч/з 4 год); вихідні дні при 5-ти та 6-тиден. роб. тижні; компенсація за роботу у вихідний день; святкові дні (щорічно КМУ затв. норми тривалості РЧ «з» та «без» перенесень); щорічні основні (24/26/30/56 тощо к.д.) та додаткові відпустки, грошова компенсація за невикор. відпустки (при звільн., 24+2); відпустка без збереж. з/п;
- ❖ **нормування праці** – норми виробітку, часу, обслуговування, чисельності (загальні засади);
- ❖ **оплата праці** – мінімальна з/п, індексація, системи оплати праці, сумісництво, оплата у вихідні і святкові дні, в нічний час, строки виплати з/п, строки розрахунку при звільненні тощо (загальні засади);
- ❖ **гарантії і компенсації; трудова дисципліна; праця жінок; праця молоді; індивідуальні трудові спори; професійні спілки; нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства** тощо.

НАДОМНА РОБОТА (ст. 60.1 КЗпП України)

- **Надомна робота** - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником за місцем його проживання або в інших визначених ним приміщеннях, що характеризуються *наявністю закріпленої зони, технічних засобів (основних виробничих і невиробничих фондів, інструменту, приладів, інвентарю)* або їх сукупності, необхідних для виробництва продукції, надання послуг, виконання робіт або функцій, передбачених установчими документами, але поза виробничими чи робочими приміщеннями власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу.
- У разі запровадження надомної роботи робоче місце працівника є *фіксованим* та не може бути змінено з ініціативи працівника *без погодження з роботодавцем*.
- При виконанні роботи за трудовим договором про надомну роботу на працівників *поширюється загальний режим роботи (ПВТР)* підприємства.

ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА (ст. 60.2 КЗпП України)

- **Дистанційна робота** - це форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією роботодавця, *в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій*.
- При дистанційній роботі працівник розподіляє *робочий час на власний розсуд*, на нього *не поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку*, якщо інше не визначено трудовим договором.
- Працівнику, який виконує дистанційну роботу, гарантується *період вільного часу для відпочинку* (період відключення), під час якого працівник може переривати будь-який інформаційно-телекомунікаційний зв'язок з роботодавцем.
- Типова форма трудового договору про дистанційну роботу (*як і надомну) затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

**ЗУ «Про оплату праці» (набрання чинності:
01.05.1995; ост. ред. від 15.07.2021)**

Цей Закон визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірного регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати.

**Постанова «Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати» (№ 100 від 08.02.1995;
ост. ред. від 04.09.2021)**

Порядок застосовується у випадках: надання працівникам усіх видів відпусток (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами) або виплати їм компенсації за невикористані відпустки, виконання держ. і громадських обов'язків в РЧ, виплати вихідної допомоги, службових відряджень та ін.
Визначає: період, за яким обчислюється сер. заробіток; виплати, що включаються в розрахунок сер. заробітку; поряд розрахунку виплат.

**ЗУ «Про відпустки» (набрання чинності:
01.01.1997; ост. ред. від 14.08.2021)**

Цей Закон встановлює державні гарантії права на відпустки працівників, визначає умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей, задоволення власних життєво важливих потреб та інтересів, всебічного розвитку особи.

Постанова «Про затвердження порядку проведення індексації грошових доходів населення» (№ 1078 від 17.07.2003; ост. ред. від 02.04.2021)

Порядок визначає правила обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації та сум індексації грошових доходів населення і поширюється на підприємства, установи та організації незалежно від форми власності і господарювання державних та приватних виконавців, а також на фізичних осіб, що використовують працю найманих працівників. ІСЦ обчислюється Держстатом не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним. Індексація проводиться, коли величина ІСЦ > поріг індексації, який становить 103 %.

Трудовий договір (регулюється КЗпП України)	Цивільно-правовий договір (регулюється ЦКУ)
Трудовий договір визначає саме трудову функцію, процес її здійснення. За трудовим договором працівника приймають на роботу для виконання певних функцій за конкретною кваліфікацією, професією, посадою. При цьому трудова функція працівника, як правило, не передбачає будь-якого кінцевого результату.	За ЦПД предметом договору є кінцевий результат, тобто виконання обумовленої роботи/послуг, спрямованих на досягнення кінцевого результату. Важливим є результат роботи, а не спосіб його досягнення. Відповідно, у договорі визначають: конкретний вид роботи, ціну, строк виконання.
За трудовим договором працівник має виконувати вимоги внутрішнього трудового розпорядку, встановлені адміністрацією підприємства, де він працює, дотримуватися трудової дисципліни (ст. 139-152 КЗпП). Тобто роботодавець контролює процес виконання працівником своїх обов'язків.	Виконавець не зобов'язаний підкорятися правилам внутрішнього трудового розпорядку і трудовій дисципліні. Він керується умовами договору, самостійно організовує процес виконання договору. Відповідальність за порушення ЦПД встановлює договір (пеня, штраф тощо) та/або закон.
Працівник повинен виконувати доручену йому роботу особисто і не має права передоручати її виконання іншій особі, за винятком випадків, передбачених законодавством (ст. 30 КЗпП)	У випадках, установлених договором, виконавець має право покласти виконання договору на інших осіб, залишаючись відповідальним перед замовником за результат їх роботи (ст. 528, 838, 902 ЦК)
Трудовий договір може бути (ст. 23 КЗпП): – безстроковим, що укладають на невизначений строк; – строковим, що укладають на визначений строк, встановлений за погодженням сторін; – таким, що укладають на час виконання певної роботи.	Договір підряду/про надання послуг не може бути безстроковим. У ньому обов'язково встановлюють строки виконання роботи або її окремих етапів (ст. 846, 905 ЦК)**
Оплата праці гарантована. Зарплату відповідно до статті 115 КЗпП виплачують регулярно в робочі дні у строки, встановлені колективним договором, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів.	У ЦПД установлюють конкретну ціну саме за виконані роботи, надані послуги (ст. 843, 903 ЦК). При цьому цивільне законодавство не передбачає жодних гарантій щодо мінімального розміру, регулярності виплати таких коштів або щодо їх збереження на час відпусток
Інформація про відносини вноситься до трудової книжки працівника (паперової →електронної)	Інформація про відносини ЦПХ до трудових книжок НЕ ВНОСИТЬСЯ!!!

III. Планування потреби в персоналі

На техніку розрахунків планової чисельності окремих категорій працівників впливають такі чинники як: *галузь виробництва (вид економічної діяльності), розмір підприємства, тип виробництва, форма оплати праці тощо*. Розглянемо їх *на прикладі промислового підприємства, як найбільш складного за структурою персоналу*.

Для різних цілей використовують різні методи: **укрупнений і деталізований**.

Укрупнено *планову середньооблікову чисельність працівників у підрозділі (на підприємстві) визначають методом коректування базової чисельності:*

$$\varphi_{\text{пл}} = \varphi_{\text{баз}} \times \frac{K_0}{K_{\text{пп}}},$$

або

$$\varphi_{\text{пл}} = \varphi_{\text{баз}} \times K_0 \pm \sum E_i,$$

де $\varphi_{\text{баз}}$ - базова чисельність персоналу, ос.;

K_0 - індекс зростання обсягу продукції у плановому періоді;

$K_{\text{пп}}$ - індекс зростання продуктивності праці у плановому періоді;

$\sum E_i$ - зміна чисельності працівників за пофакторними розрахунками, ос.

За *трудомісткістю* програми:

$$Ц_{пл} = \frac{T_p^{пл}}{\Phi_{еф1}^{пл} \times K_{в.н.}^{пл}},$$

де $T_p^{пл}$ – планова повна *трудомісткість* виробничої програми, нормо-год.;
 $\Phi_{еф1}^{пл}$ – плановий баланс робочого часу одного працівника, год.;
 $K_{в.н.}$ - плановий коефіцієнт виконання норм.

На чисельність персоналу впливає використання робочого часу. *Плановий баланс (бюджет) робочого часу* складається по підприємству, підрозділу, дільниці, по групах робітників, які мають *однаковий графік роботи і одну й ту саму тривалість чергової відпустки*. Баланс розраховується в три етапи:

- 1) розрахунок середньої *кількості робочих днів*;
- 2) розрахунок середньої *тривалості робочого дня*;
- 3) розрахунок *корисного (ефективного) робочого часу* в годинах.

Загальну *планову чисельність* промислово-виробничого персоналу можна визначити **деталізованими розрахунками** по кожній категорії персоналу та підсумком отриманих результатів:

Чисельність основних робітників визначається на підставі *трудомісткості та балансу робочого часу одного робітника*. **Планову *трудомісткість* незавершеного виробництва** розраховують на підставі базової *трудомісткості 1000 грн продукції з урахуванням її зниження у плановому періоді* в зв'язку із впровадженням заходів з підвищення ефективності виробництва (T_p):

$$T_p = \Delta НЗВ \times T_{р1000}^{баз} \times K_{зн},$$

де $\Delta НЗВ$ – зміна обсягу незавершеного виробництва у плановому періоді, тис. грн;
 $T_{р1000}^{баз}$ – базова *трудомісткість 1000 грн обсягу продукції*, нормо-год.;
 $K_{зн}$ - коефіцієнт *зниження *трудомісткості* у плановому періоді*.

За нормами виробітку:

$$q_{пл} = \frac{N}{\Phi_{пл} \times K_{в.н.} \times H_{вир.}}$$

де N – планова кількість виробів, нат. од.;
 $H_{вир.}$ – годинна норма виробітку одного
 робітника, нат. од.

Норма виробітку – це кількість продукції, що повинна бути вироблена за одиницю часу:

$$H_{вир.} = \frac{1}{T_{шт.}}$$

де $T_{шт.}$ – норма часу на виготовлення одиниці продукції (штучний час), год.

Змінна норма виробітку:

$$H_{вир.зм.} = \frac{T_{зм.}}{T_{шт.}}$$

де $T_{зм.}$ – тривалість зміни, год.

Норма часу в умовах серійного і масового виробництва виступає як норма штучного часу ($T_{шт.}$):

$$T_{шт.} = T_{опер.} + T_{обсл.} + T_{відп.},$$

де $T_{опер.}$ - оперативний час, н.-год.;

$T_{обсл.}$ - час на обслуговування робочого місця, н.-год.;

$T_{відп.}$ - час на відпочинок і особисті потреби, н.-год.

$$T_{опер.} = t_{осн.} + t_{дод.},$$

де $t_{осн.}$ - основний час на один виріб, н.-год.;

$t_{дод.}$ - додатковий час на один виріб, н.-год.

$$T_{обсл.} = t_{техн.обсл.} + t_{орг.обсл.},$$

де $t_{техн.обсл.}$ - час на технічне обслуговування робочого місця, н.-год.;

$t_{орг.обсл.}$ - час на організаційне обслуговування робочого місця, н.-год.

Норма часу в умовах дрібносерійного і одиничного виробництва виступає як норма штучно-калькуляційного часу (*Т_{шт.-к.}*):

$$T_{\text{шт.-к.}} = T_{\text{шт.}} + \frac{T_{\text{п.-з.}}}{n},$$

де $T_{\text{п.-з.}}$ - підготовчо-заключний час на партію деталей, н.-год.;
 n - кількість деталей у партії, шт.

За нормами обслуговування:

1

$$\tau_{\text{пл}} = \frac{n \times C_{\text{зм.}} \times K_{\text{ос}}}{H_0},$$

де n - загальна кількість одиниць устаткування, що обслуговуються, шт.;

$C_{\text{зм.}}$ - кількість змін роботи устаткування;

$K_{\text{ос}}$ - коефіцієнт облікового складу (відношення явочної чисельності робітників до їх облікової чисельності);

H_0 - норма обслуговування на одного робітника, од.

2

$$\tau_{\text{пл}} = n \times C_{\text{зм.}} \times K_{\text{ос}} \times H_a,$$

де H_a - кількість основних робітників, що одночасно обслуговують один складний агрегат, ос.;

Норма обслуговування – це встановлена кількість одиниць оснащення (робочих місць, квадратних метрів площі), що обслуговуються одним робітником чи бригадою протягом зміни.

Норма чисельності – це необхідна для виконання певної роботи *чисельність персоналу*.

Норма підлеглих – це розраховані для конкретних організаційно-технічних умов величини, що визначають оптимальну кількість безпосередньо підпорядкованих одному керівникові працівників (*не більше 6-ти осіб*).

Після визначення планової чисельності та структури персоналу потрібно скласти *баланс робочої сили і визначити додаткову потребу по кожній категорії персоналу*. Вона, на відміну від планової чисельності, визначається *не у вигляді середньооблікової чисельності, а у вигляді облікового складу*.

Додаткова потреба у персоналі (Ч_д) визначається за формулою:

$$Ч_{д} = (Ч_{к} - Ч_{п}) + \frac{Ч^{пл} \times У}{100 \%}$$

де Ч_п, Ч_к – облікова чисельність працівників на початок і кінець планового періоду, ос.;

Ч^{пл} – середньооблікова чисельність працівників у плановому періоді, ос.;

У – планові втрати працівників (вихід на пенсію, вступ на навчання, до збройних сил тощо).

Метою планування продуктивності праці є:

неухильне підвищення її рівня

виробнича програма;

Вихідними даними для розрахунку планового рівня продуктивності праці є:

норми часу;

рівень виконання норм;

бюджет робочого часу одного робітника;

план технічного і організаційного розвитку підприємства.

Рівень продуктивності праці вимірюється кількістю продукції (обсягом робіт), яка виробляється працівником за одиницю часу (**виріток**) або кількістю часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (**трудомісткість**). Універсальним показником є виріток. Він визначається **методом прямого рахунку**:

$$PP (B) = \frac{OB}{Ч},$$

де OB – обсяг виробленої продукції, нат. або гр. од.;
Ч – чисельність працівників, ос.

Планову продуктивність праці можна обґрунтувати *методом коригування* продуктивності праці в базовому періоді на дію техніко-економічних факторів у плановому періоді. *Мірою впливу факторів на зростання продуктивності праці є відносна економія робочої сили.*

Порядок розрахунків на прикладі промислового підприємства

1. Визначається вихідна чисельність промислово-виробничого персоналу у плановому періоді ($Ч_{\text{вих.}}$), за формулою:

$$Ч_{\text{вих.}} = Ч_{\text{баз.}} \times \frac{К_0^{\text{пл}}}{100 \%},$$

де $Ч_{\text{баз.}}$ - фактична чисельність промислово-виробничого персоналу у базовому періоді, ос.;
 $К_0^{\text{пл}}$ - зростання обсягу виробництва у плановому періоді, %.

2. Розраховується зміна чисельності під впливом різних факторів (E_i):

- при зміні виробітку:

$$E = V_{\text{п}}/B_{\text{п}} \times V_{\text{б}}/B_{\text{б}},$$

- при зміні трудомісткості:

$$E = (V_{\text{п}} \times \text{Тр}_{\text{п}} - V_{\text{б}} \times \text{Тр}_{\text{б}})/\Phi^{\text{пл}},$$

де $V_{\text{п}}, V_{\text{б}}$ - загальний обсяг виробленої продукції у плановому і базовому періодах відповідно, од.;
 $B_{\text{п}}, B_{\text{б}}$ - виробіток на 1-го працівника у плановому і базовому періодах відповідно, од.;
 $\text{Тр}_{\text{п}}, \text{Тр}_{\text{б}}$ - трудомісткість виготовленні продукції у плановому і базовому періодах відповідно, н.-год.;
 $\Phi^{\text{пл}}$ - фонд календарного робочого часу у плановому періоді, год.

3. Визначається загальна зміна чисельності працівників під впливом різних чинників ($\sum_{i=1}^a E_i$).

4. Визначається планова чисельність працівників ($Ч^{пл}$):

$$Ч^{пл} = Ч_{вих.} - \sum_{i=1}^a E_i.$$

5. Розраховується плановий приріст продуктивності праці ($\Delta ПП$):

$$\Delta ПП = \frac{\sum_{i=1}^a E_i}{Ч^{пл}} \times 100 \%$$

Приріст продуктивності праці від кожного чинника ($\Delta ПП_i$) визначається аналогічно:

$$\Delta ПП_i = \frac{E_i}{Ч^{пл}} \times 100 \%,$$

де E_i - економія робочої сили по i -му чиннику, ос.

6. Динаміку приросту продуктивності праці відображає темп приросту ($\Delta ПП_{пр}$):

$$\Delta ПП_{пр} = \frac{ПП_{пл} - ПП_{баз}}{ПП_{баз}} \times 100 \%$$

V. Планування фонду оплати праці

Метою планування оплати праці на підприємстві є:

підвищення рівня оплати праці кожного працівника на підставі зростання зацікавленості його в підвищенні особистих і загальних результатів праці, ощадливе використання коштів.

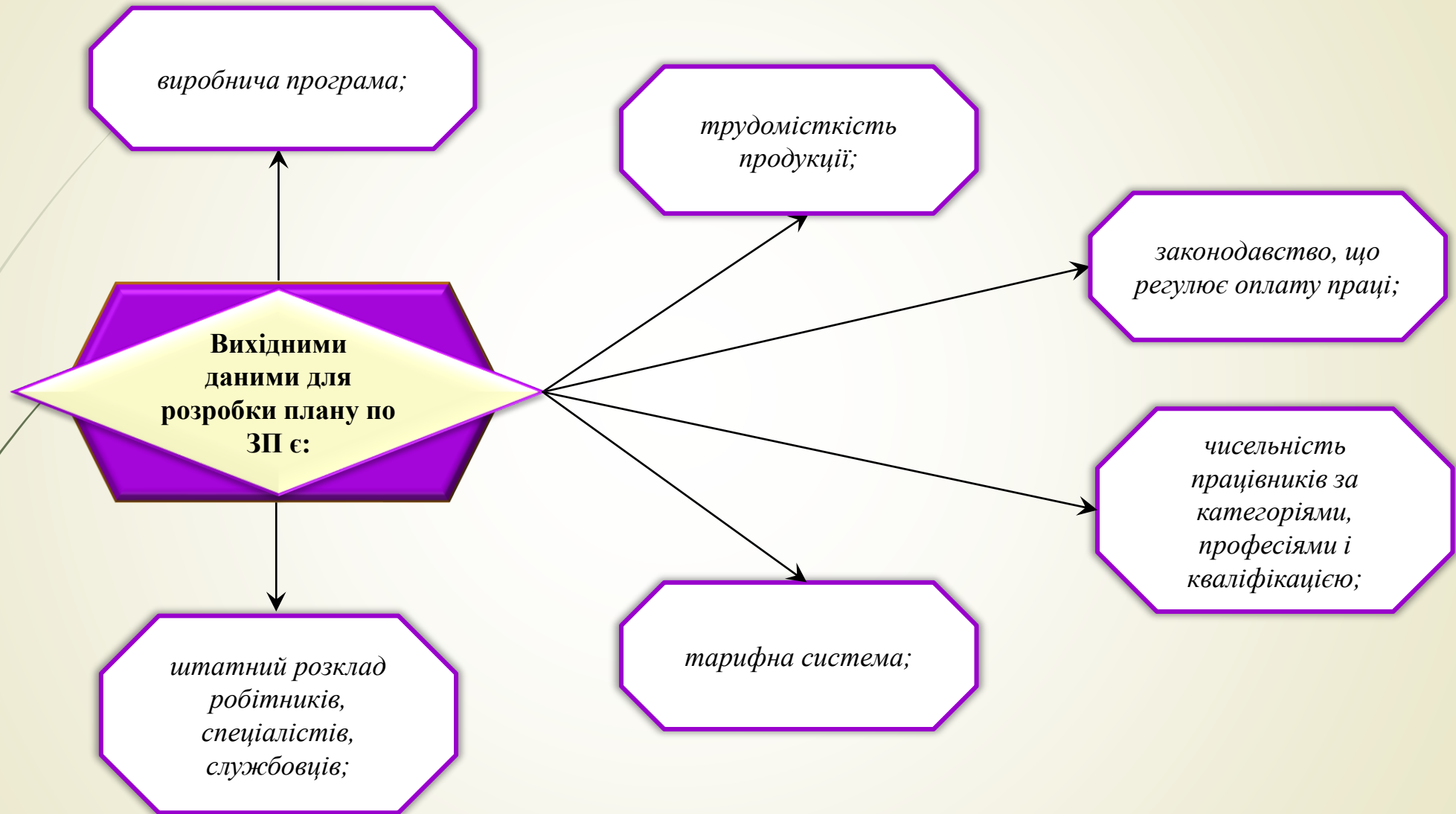
До планового фонду ЗП входить:

Фонд основної заробітної плати (з/п за виконану роботу)

Фонд додаткової заробітної плати (премії, надбавки і доплати)

Фонд інших заохочувальних і компенсаційних виплат (оплата простоїв, разові винагороди тощо)

На промисловому підприємстві планування заробітної плати включає **визначення фонду та середньої заробітної плати виробничого і невиробничого персоналу** в цілому і за окремими категоріями працівників, а також **фонд заробітної плати не облікового складу**. Фонд заробітної плати і середня заробітна плата **плануються в абсолютному вираженні та у відсотках до базового періоду**.

Методи визначення планового фонду заробітної плати

Укрупнено плановий фонд заробітної плати (ФЗП) розраховують:

$$\text{ФЗП} = \text{ФЗП}^{\text{баз}} \times K_0 \pm \sum E_i \times \text{ЗП},$$

де $\sum E_i$ – зміна чисельності працівників під дією основних техніко-економічних факторів, ос.;
 ЗП – середня заробітна плата одного працівника в плановому періоді, грн;
 $\text{Ч}^{\text{пл}}$ – планова чисельність працівників, ос.

$$\text{ФЗП} = \text{ЗП} \times \text{Ч}^{\text{пл}},$$

Для більш тісної ув'язки обсягу виробництва і оплати праці використовують **нормативний метод**:

$$\text{ФЗП} = \text{ОВ} \times \text{Н},$$

де ОВ – плановий обсяг виробництва;
 Н – норматив затрат заробітної плати;
 $\text{Ч}^{\text{пл}}$ – планова чисельність працівників, ос.

При розрахунку планового ФЗП за підрозділами і категоріями персоналу застосовують **поелементний метод**.

Розрахунок ФЗП праці різних категорій робітників здійснюється з урахуванням *характеру їх роботи та форм оплати праці*. Важливу частку загального фонду складає ФЗП робітників.

При плануванні ФЗП робітників, залежно від характеру доплат і виплат, розрізняють **годинний, денний і місячний ФЗП**.

Фонд годинної заробітної плати – це оплата за виготовлену продукцію або обсяг робіт, за фактично відпрацьований час працівниками-погодинниками, а також за виконання спеціальних функцій робітниками. Включає:

- оплату за відпрацьований час по основних *тарифних ставках і відрядних розцінках*;
- премії*, які обумовлені системами заробітної плати;
- доплати за роботу *в нічний час, у святкові та вихідні дні*;
- доплати* не звільненим від основних функцій бригадирам за навчання учнів.

Фонд денної заробітної плати включає:

- фонд годинної заробітної плати*;
- оплату внутрішньозмінних перерв у роботі* (доплата підліткам за скорочений робочий день, оплата перерв на годування дітей віком до 1,5 року тощо).

Фонд місячної заробітної плати включає:

- фонд денної заробітної плати*;
- оплату цілоденних перерв у роботі* (відпусток і часу, витраченого на виконання державних і громадських обов'язків, виплату вихідної допомоги, винагород за вислугу років тощо).

Плановий ФЗП працівників, які оплачуються за окладами (ФЗП_i) розраховують за формулою:

$$\text{ФЗП}_i = O_k \times Ч_i \times M,$$

де O_k - посадовий оклад, грн;
 $Ч_i$ - кількість працівників, які мають однаковий оклад, ос.;
 M - кількість місяців роботи.

Рівень і динаміку матеріального добробуту працівників характеризує середня ЗП ($\bar{ЗП}$). Планова середня ЗП працівника визначається:

$$\bar{ЗП} = \frac{\text{ФЗП}}{Ч_{\text{пл}}},$$

де ФЗП – плановий фонд заробітної плати, грн;
 $Ч_{\text{пл}}$ - планова середньооблікова чисельність працівників, ос.

При плануванні ЗП потрібно забезпечити **випереджаюче зростання продуктивності праці** в порівнянні із зростанням середньої ЗП. Співвідношення темпів (I) визначають **індексним методом**:

$$I = \frac{I_{\text{пп}}}{I_{\text{зп}}},$$

де $I_{\text{пп}}$ – індекс продуктивності праці;
 $I_{\text{зп}}$ - індекс заробітної плати.